

Orättvisa affärsmetoder, rädsla för den starkare och livsmedelsmarknadsombudsmannens utredning

Livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå genomförde i maj–juni 2023 en enkät bland Bageriförbundets medlemsföretag, där man kartlade efterlevnaden av rättvisa affärsmetoder i handeln med bageri- och konditoriprodukter. Enligt den utredning som livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå publicerade den 9 oktober 2023 förekommer det relativt mycket orättvisa metoder som bryter mot god affärssed inom handeln i bageri- och konditoribranschen. Detta gäller framför allt betalningstider, ensidiga ändringar i villkoren, returser, affärsmässiga hämndåtgärder samt annullerade beställningar (läs mer på sidorna 18–19).

Av utredningen framgår också att en stor del av bageri- och konditoriföretagen är rädda för köparnas reaktioner om företagen försöker hävda sin rätt inför ”den starkare partens” krav. Köparna upplevs vara så viktiga för den egna affärsverksamheten att de i praktiken kan diktera de ändringar som görs i avtalsvillkoren. Företagen upplever sig ta en stor risk om de inte går med på köparnas ensidiga ”förslag”, eftersom detta kan leda till att produkterna försvinner ur köparnas sortiment eller åtminstone att ordermängderna minskar. Av samma skäl drar sig företagen för att kontakta livsmedelsmarknadsombudsmannen.

Jag är positivt överraskad över att en stor del av företagen inom bageri- och konditoribranschen över huvud taget vågade besvara enkäten från livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå. Jag vet att det inte kan ha varit enkelt. Men att besvara enkäten är ett första steg mot mer rättvisa affärsmetoder i framtiden. Som livsmedelsmarknadsombudsman Olli Wikberg så förträffligt formulerar det på sidan 19 i denna tidning, så kan han och hans byrå vidta konkreta åtgärder bara om de känner till problemen. Men ”om ingen talar om saken, förändras heller ingenting”.

Det är fint att det i Finland äntligen har inrättats en myndighet, livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå, som över huvud taget intresserar sig för en sådan här sak. Hittills har man i Finland inrättat myndigheter, vilkas uppgift närmast består i att samla pengar från företag/föreningar åt den fattiga staten, böter eller påföljdsavgifter etc., om myndigheten bara på något sätt kan påvisa att företagen/föreningarna har brutit mot någon lag eller på annat sätt underlåtit att sköta någon av sina uppgifter.

Resultaten i enkäten från livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå visar på den starka förhandlingsposition som dagligvaruhandeln, liksom även personer som ansvarar för offentlig livsmedelssupphandling, har i förhållande till de företag som tillhandahåller produkterna*. Köparna är några få till antalet, medan det finns hundratals företag som säljer bageriprodukter. I en situation där köparparten har många alternativ, förekommer det ofta maktmissbruk från köparnas sida. Så det är inget under alls att företagen känner rädsla för att affärsrelationerna kan lida om de vågar tala högt om de problem som de upplever.

Jag har ofta konstaterat att makt inte är lämpad för den mänskliga naturen, varken stor eller liten. Som travesti på ett talesätt kan man säga att de flesta människor missbrukar sin makt när de får

tillfälle därtill, oberoende av vilket slags maktbruk det handlar om i just den situationen. Resultaten från enkäten som nu genomförs är igen ett exempel på detta**. Tiden utvisar vad denna enkät och dess publicering leder till. Enkäten genomfördes ju på önskan av livsmedelsmarknadsombudsmannen. Förbättras affärsmetoderna eller blir följden bara att de finländska företagen som säljer bageriprodukter minskar i och med olika affärsmässiga hämndåtgärder?

Som vi alla vet, har vi i Finland en härligt mångsidig och varierande brödkultur. Andelen importerat bröd på brödmarknaden är dock omkring 20 procent. När det gäller kaffebröd och mer matiga produkter är importen ännu större. Varifrån kommer behovet att frakta sådana mängder bageriprodukter längs de europeiska riksvägarna till Finland? Skulle det inte räcka med lite mindre? I synnerhet då det egna utbudet räcker mer än väl***.

De flesta människor missbrukar sin makt när de får tillfälle därtill, oberoende av vilket slags maktbruk det handlar om i just den situationen.

Som tur är förstår ändå dagligvaruhandeln att butikernas brödelavdelning är ett område där de olika kedjorna kan profilera sig mot varandra, också i annat än produkternas priser. Annars är ju butikerna närapå kopior av varandra: endast butikernas namn och färgvärld skiljer dem åt. Naturligtvis kan någon också tycka att en ökad import är ett sätt att lära de finländska bagerierna och konditorierna deras plats i den här ”näringskedjan”. Tanken bakom detta är att när ni inte gör som vi vill, så ökar vi importen. På så sätt blir handeln allra enklast, då vi inte behöver använda tid och resurser på att förhandla med små och medelstora företag.

Mika Väyrynen

* I synnerhet den offentliga sektorns anskaffningsverksamhet verkar emellanåt vara rent ut sagt skandalös, så otroliga är de historier jag hör från enskilda företagare om deras verksamhet.

** Att ”dra nytta av” den starkares ställning verkar vara tradition i vårt land. Enligt det meddelande som Företagarna i Finland publicerade den 11 oktober 2023 ”Yrittäjällup: Suuret yritykset pidentävät laittomasti maksuaikoja -”Isot pitävät pieniä firmoja pankkeinaan” (ung. Företagargallup: Stora företag förlänger olovligt sina betalningstider: ”Använder småföretagen som personliga banker”) bryter stora företag ofta mot lagen om betalningsvillkor genom att meddela småföretagen att de inte får sina pengar inom avtalad tid utan vid någon senare tidpunkt. <https://www.yrittajat.fi/tiedotteet/yrittajagallup-suuret-yritykset-pidentavat-laittomasti-maksuaikoja-isot-pitavat-pienia-firmoja-pankkeinaan/>

*** Också finländska bagerier importerar vissa produkter till Finland.